

METŲ KNYGOS RINKIMAI 2020

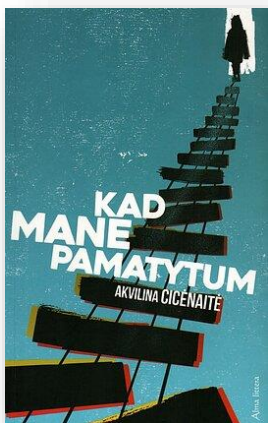

PRISTATOME AKCIJOS

„METŲ KNYGOS RINKIMAI 2020“ PENKETUKUS:

KNYGOS PAAUGLIAMS

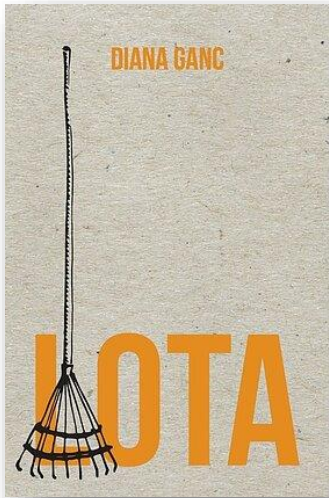
CICĖNAITĖ AKVILINA. KAD MANE PAMATYTUM. VILNIUS: ALMA LITTERA, 2020

Baigiantis 1999-iesiems visi nuščiuvę laukia pasaulio pabaigos arba naujos pradžios. Gilei pastaroji praverstų – galbūt ji susigražintų geriausia draugę ar pavyktų suvaidinti mokyklos spektaklyje, gal net tėtis šiek tiek pamirštų tą savo naująją šeimą ir atkreiptų dėmesį į ją, Gilę, bet svarbiausia – galbūt mama mestų treningus dėvintį Kurmį ir pagaliau atvirstų į tikrąją mamą. Artėjant Naujiesiems metams, daugėja netikėtumų, įtampa auga... Kaip visame šiame chaose būti pastebėtai tu, kurie rūpi labiausiai? Pasakojimas nestokoja subtilaus humoro, charizmatiškų veikėjų ir žingsnis po žingsnio įgyjamos išminties.

(Viktorija Ivanova)

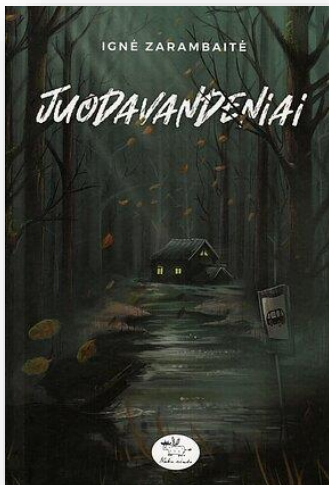
GANC DIANA. LOTA. VILNIUS: DOMINICUS LITUANUS, 2020

Per pusę metų Lotos pasaulis apsisuka 180 laipsnių: ji netenka mamos, tėtis, dirbantis tolimųjų reisų vairuotoju, vėl išvyksta, geriausia draugė atsiduria ligoninėje, o ir šeimos šuo, atrodo, ruošiasi į amžinosios medžioklės plotus. Svetimųjų užuojautos nepageidaujanti mergaitė nusprendžia – ji nebeis į mokyklą. Tačiau knygos ir namų sienos negali teikti amžino prieglobsčio nuo supančio pasaulio, kaip ir gedulo bei artumo alkio negali užkimšti paskubomis perkamos kepyklėlės bandelės ir duona. Tačiau ar Lota ryšis vėl išmokti pasitikėti pasauliu?

(Asta Skujytė-Razmienė)

ZARAMBAITĖ IGNĖ. JUODAVANDENIAI. VILNIUS: NIEKO RIMTO, 2020

Intrigos, pavojingi paauglių žaidimai, meilė ir neapykanta, mistikos elementai ir noras pakeisti savo gyvenimą 180 laipsnių susipina pirmojoje jaunos rašytojos I. Zarambaitės apysakoje paaugliams „Juodavandeniai“.

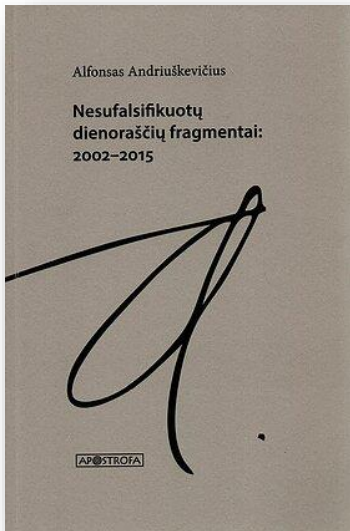
Istorijos centre – šešiolikmetė Ana, po kelerių metų grįžusi gyventi ten, iš kur kadaise su mama pabėgo. Vaikystėje iš viršsvorio turinčios mergaitės bendramoksliai tyčioji ir engė, tačiau dabar jos nebeatpažįsta – ji ne tik pasikeitė išoriškai, bet ir pakeitė pavardę.

Tik ar įmanoma grįžus į gimtąjį miestelį pradėti gyvenimą iš naujo? Ar praeities šešėliai nepasivys? Ana mėgina, ji susidraugauja su tais, kurie ją engė, stengiasi būti mėgstama ir populiari. Bet po vieno vakarėlio, pasibaigusio bendraklasės mirtimi, jai ir visiems naujiesiems draugams tenka perkratyti sąžinę ir išsiaiškinti tiesą apie tai, kas įvyko, apie tai, kokia trapi ir melais apipinta buvo jų draugystė.

(Eglė Baliutavičiūtė)

KNYGOS SUAUGUSIESIEMS

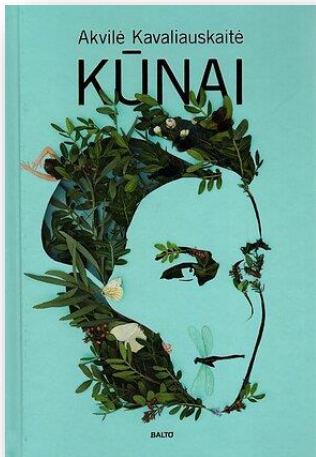
ANDRIUŠKEVIČIUS ALFONSAS. NESUFALSIFIKUOTŲ DIENORAŠČIŲ
FRAGMENTAI, 2002–2015. VILNIUS: APOSTROFA, 2020

Penkioliktoji poeto, eseisto, vertėjo, dailės kritiko Alfonso Andriuškevičiaus knyga, kurioje nesufalsifikuotų dienoraščių fragmentais skaitytojui pateikiami išplėštieji lapai iš sudegintų 2002–2015 metais autoriaus rašytų dienoraščių. Falsifikavimo dėmuo Andriuškevičiaus kūryboje iškyla ne pirmą kartą – 2017 metais publikuota esė rinktinė „Sufalsifikuoti dienoraščiai“. Trapią ribą tarp sufalsifikuoto ir nesufalsifikuoto dienoraščio – kiek jis apskritai gali būti tikras ir visiškai išvengęs fiktyvumo – žymi skirtumas tarp tikro dienoraščio įrašo ir kuriamo teksto. „Nesufalsifikuotų dienoraščių fragmentai“ yra ne fikcijos, o gyvenimo, ne prozos (nors jos ir netrūksta), o poezijos pusėje. Tai Andriuškevičiaus skaitymo dienoraštis, vaizdų archyvas, gamtos kalendorius, nuolatinės rašymo ir rašto refleksijos, kasdienybė su savo rutina ir paprastumu bei juos sutrikdančiais išorinio gyvenimo įvykiais. Pats autorius skaitytoją meldžia „skaityti po truputį iš įvairių vietų“, vis tik du paskutinius plusinius tekstus – atsiminimus apie Sigitą Gedą ir kūrybos manifesta „Flirtas su idėjomis“ derėtų perskaityti vienu ypu.

(Jūratė Čerškutė)

KAVALIAUSKAITĖ AKVILĖ. KŪNAI. VILNIUS: BALTO LEIDYBOS NAMAI, 2020

Novelių knygoje „Kūnai“ Akvilė Kavaliauskaitė apčiuopia pulsa, kuriuo gyvena amžinai skubantys, migraciją prisijaukinę, savęs, įvairovės ir prasmės ieškantys žmonės. Jos akiratyje – suglobalėjęs pasaulis, kurį į priekį veda gerovės, sėkmės ir neišsemiamų galimybių siekis. Tai viena iš nedaugelio knygų, kurioje pakankamai tiksliai ir aktualiai atsiskleidžia po Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo brendusios jaunosios kartos laikysenos, mastysenos. Kavaliauskaitės proza pasižymi geru kompozicijos pojūčiu, lakoniškos frazės smūgiu ir išmone. Puikiai pažindama savo adresatą, šiuolaikybėje neprapuolusį skaitytoją, autorė išvelgia žmogiškas silpnybes ir stiprybes, leidžia suprasti – daug kas šiandien priklauso ne nuo mistinės lemties, bet nuo savąjį gyvenimą keičiančio žmogaus veiksmų.

(Neringa Butnoriūtė)

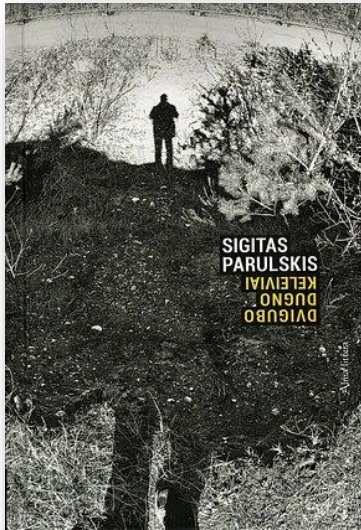
KUNČIUS HERKUS. GELEŽINĖ STALINO PIRŠTINĖ. VILNIUS: LIETUVOS RAŠYTOJŲ SAJUNGOS LEIDYKLA, 2019

Herkus Kunčius vėl imasi istorinės atminties temos ir vėl bando per savo subtiliai ironišką vaizduotę perkošti realaus istorinio asmens gyvenimą. Šikart dėmesio centre – Stalino budelis Nikolajus (Kolia) Ježovas, matytas anksčiau pasirodžiusioje Kunčiaus dramoje „Neužauga iš Veiverių“. Pasakojama chronologiškai nuo pat Ježovo priešistorės – jo tėvų ir senelių – iki mirties Lubiankos kalėjime Maskvoje, kur budelis galų gale tapo jį iškėlusios sistemos auka. Kaip ir dera, čia šmėkšteli ir Leninas, ir Stalinas, ir Dzeržinskis, ir Kapsukas, nors jie visi, įskaitant patį Ježovą, labiau primena farso (o kas sako, kad dalis jų kurtos sistemos nebuvo farsas) dalyvius. Postmodernus, kibirkščiuojantis pasakojimas, kuriame netrūksta nei tiksliai atkurtos aplinkos ir ilgesio sovietizmui demaskavimo, nei sveiko humoro.

(Elžbieta Banytė)

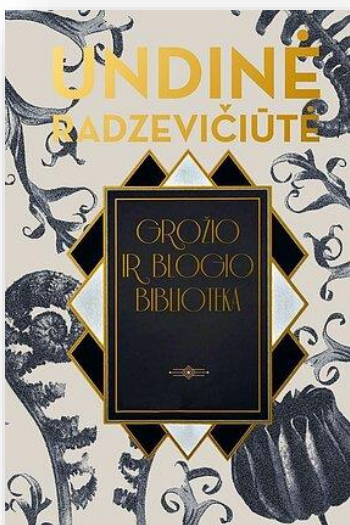
**PARULSKIS SIGITAS. DVIGUBO DUGNO KELEIVIAI. VILNIUS: ALMA
LITTERA, 2019**

Sigito Parulskio smulkiosios prozos ir meninių fotografijų knyga – ironiška ir stilistiškai nepriekaištinga autofikcija, pasižyminti mestriškai sukurtomis jungtimis tarp vaizdo ir žodžio, poezijos ir prozos, esė ir novelės... Pasakotojui, kuris kartu yra ir savo paties pasakojamų istorijų su netikėta pabaiga veikėjas, būdingas nepaprastas jautrumas ir pastabumas, kritiškumas ir sąžiningumas, ypatingas humoro jausmas ir intelektualumas, platus kultūrinis akiratis. Dėl šių savybių jis geba pateikti originalių šiuolaikinio gyvenimo Lietuvoje ir už jos ribų išvalgų, dabartyje išvelgti antikinių, biblinių ir kitokių kultūrinių aliuzijų, o atskiroje buities detalėje – universalumo matmenį.

(Dainius Vaitiekūnas)

**RADZEVIČIŪTĖ UNGINĖ. GROŽIO IR BLOGIO BIBLIOTEKA. VILNIUS:
LIETUVOS RAŠYTOJŲ SAJUNGOS LEIDYKLA, 2020**

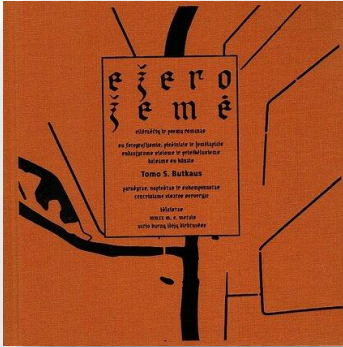

Su erudicija ir išmone parašytas Undinės Radzevičiūtės romanas įprasmina knygoje „Baden Badeno nebus“ jau aprašytą dendi Walterį Schulzą, gyvenantį Veimaro laikų Berlyne, kur romantinį įkvėpimą nustelbia kokaino sukeltos haliucinacijos, o „faustiška“ susitarimą parduoti sielą įmanoma paversti finansiniu pasiūlymu nupirkti oda. „Grožio ir blogio biblioteka“ dar kartą atskleidžia, kad Radzevičiūtė – stilinga ir gabi provokatorė, valdanti grožį ir „anomalijas“, o taip pat primena, kad gero romano varikliu gali būti charakteringas veikėjas ir jo mąstymo būdas. Šiame romane puikiai dera detektyvinis siužetas bei estetikos ir moralės klausimus aprėpiantis idėjų planas.

(Neringa Butnoriūtė)

POEZIJA

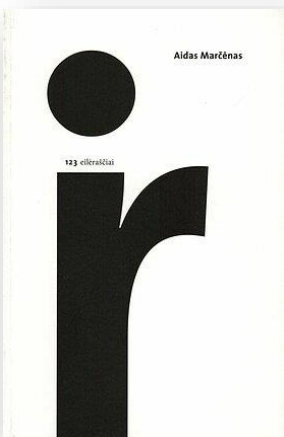
BUTKUS TOMAS S. EŽERO ŽEMĖ. KLAIPĖDA: VARIO BURNOS, 2020

„Eilėraščių ir poemų romanas“, pranešama ant viršelio, o šiaip – logiškai ir vientisai, kryptingai sudaryta eilėraščių rinktinė, kur Tomas S. Butkus, architektas, poetas ir leidėjas, „vario burnų“ įkūrėjas, sudėjo savo geriausius tekstus, pakeitęs tai, kas netinka šios knygos koncepcijai, kai ką visiškai perrašęs, o kai ką tiesiog sukūręs naujai. Tai – autoriaus kūrybinį gyvenimą apibendrinantis veikalas, monumentalus tiek turiniu, tiek forma, struktūruotas ir iliustruotas taip preciziškai, kad simetrija ir struktūras mėgstančiam skaitytojui per nugara net bėgioja šiurpuliai: knygoje 169 eilėraščiai (13 skyrių po 13 tekstų), 360 puslapių, tiražas – irgi 360 egzempliorių. Čia tilpo daug: istorinės ir asmeninės fotografijos, manifestas apie poeto ir valstybės ryšį, eksperimentinė poezija, ilgi proza primenantys tekstai, net naudojimo instrukcija skaitytojui, egzistencinės duobės ir pakilimai, prisiminimai ir bandymas rasti amžinybės orientyrus, mąstymas ir bandymas pajusti kalbos kampus.

(Elžbieta Banytė)

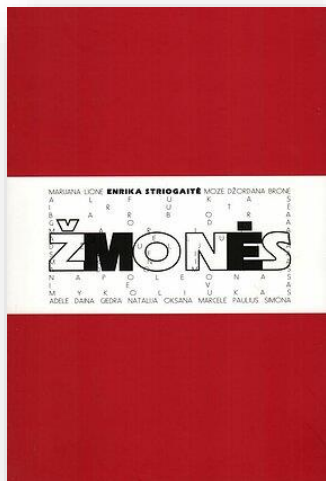
MARČĖNAS AIDAS. IR. VILNIUS: LIETUVOS RAŠYTOJŲ SAJUNGOS LEIDYKLA, 2019

Aido Marčėno nauja eilėraščių knyga – grakšti, įvairiais kalbos atspalviais žaidžianti poezija apie poeziją, apie poetinių ženklų ir įkvėpimo ieškojimą šiuolaikiniame gana proziškos kasdienybės kupiname gyvenime. Ji atveria įstabų poetinio pasaulio kūrimo veiksmą, įtraukdama skaitytoją į bičiulišką dialogą ar suokalbį, savotiškai guodžianti jį – skatindama iš naujo pajusti didelę poetinės kalbos galią, kuri visada ir visur šalia, niekur nedingo. Tai pagrindžia nuorodos į kitų poetų tekstus, kurie naujai aktualizuojami. Pastebima drąsi poetinė poezijos ir paties poeto bei žmogaus vietos visuomenėje ir kultūros istorijoje refleksija, poeto kritiškumas tiek sau, tiek ir savo laikmečiui, o eilėraščiuose pasitaikanti visuomeninė kritika neatsiejama nuo tiesaus šiuolaikinio šalies visuomeninio ir kultūrinio gyvenimo aktualijų apsvaistymo.

(Dainius Vaitiekūnas)

STRIOGAITĖ ENRIKA. ŽMONĖS. KAUNAS: NAUJASIS LANKAS, 2019

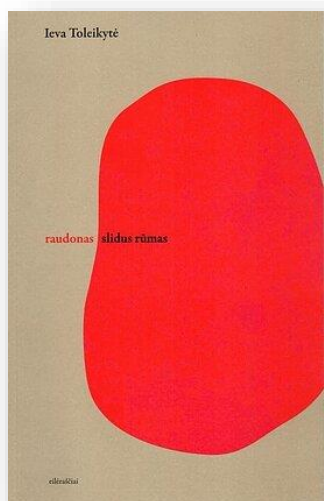
„Žmonės“ – trečioji poetės, žurnalistės, dokumentinių filmų kūrėjos Enrikos Striogaitės knyga, pasirodžiusi po 14 metų pertraukos. Juntama autorės poetinė branda, nugalintas stilius, puiki kalbos pajauta, raiška, adekvati nagrinėjamos temoms.

„Žmonių“ unikalumas – dėmesys socialinėms temoms, „didelių mažųjų žmonių“ problemoms ir gyvenimams. Striogaitės knygoje jautriai ir pagarbiai liudijami skirtingi žmonių likimai, o netikėtos asociacijos atskleidžia gyvenimų persipynimus. Ir nors eilėraščių subjektai užklausia, kodėl apie juos rašoma, nes „nėra niekuo ypatingi“, Striogaitės poezija atsako – mažo žmogaus gyvenimo įtikrovinimas, išpažinimas, lūkesčiai ir nusivylimai yra reikšmingi.

Tai paveiki, originali socialinė poezija, kurios lietuvių poezijos laukui tikrai trūko.

(Lina Buividavičiūtė)

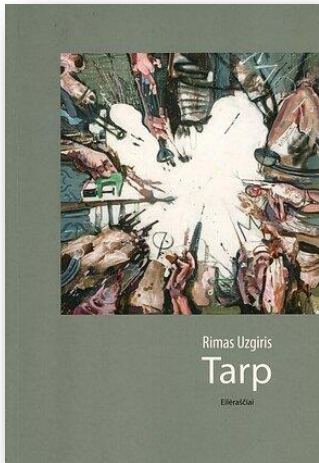
TOLEIKYTĖ IEVA. RAUDONAS SLIDUS RŪMAS. VILNIUS: LIETUVOS RAŠYTOJŲ SAJUNGOS LEIDYKLA, 2020

Ieva Toleikytė – puiki vertėja (verčia iš danų kalbos) ir stipri prozininkė. 2009 metais debiutinė šios autorės prozos knyga „Garstyčių namas“ laimėjo „Pirmosios knygos“ konkursą, buvo pastebėta ir vertinama, taip pat pateko į kūrybiškiausių lietuvių autorių knygų dvyliktuką. Ievos Toleikytės poetinis debiutas – Metų knygos rinkimuose dalyvaujanti knyga „Raudonas slidus rūmas“ – išsiskiria originalia tematika ir raiška, itin plačiais ir savitai naudojamais kalbiniais registrais. Ypatingas šios autorės poezijos bruožas – kitoniško, įdomaus ir įvairaus santykio su gamta steigimas: subtilus, niuansuotas pusiausvyros tarp gyvasties, vešėjimo, augimo ir irimo, nyksmo pajautimas. „Raudonas slidus rūmas“ – tai aktuali poezija, svarstanti, skatinanti kelti klausimus apie antropocena, žmogaus įtaką ekologijai, jo santykį su įvairiomis gyvybės formomis. Atviras, skvarbus, autentiškas autorės žvilgsnis į mūsų kūną, gyvosios gamtos paslaptis.

(Lina Buividavičiūtė)

UŽGIRIS RIMAS. TARP. [VERTĖ MARIUS BUROKAS, DOMINYKAS NORKŪNAS, EDGARAS PLATELIS]. KAUNAS: KAUKO LAIPTAI, 2019

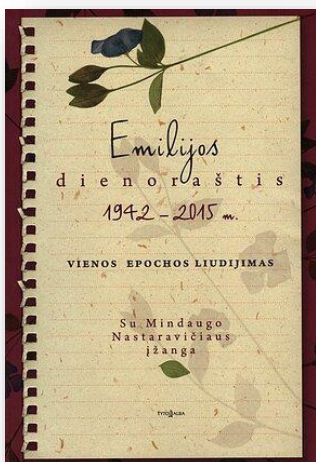
Autoriaus pavardė ant knygos viršelio – Užgiris, nors senasis, pirmąsias jos variantas – Užgiris. Tai geriausiai iliustruoja ir autoriaus, ir rinkinio tapatybę: „anglų kalba – jo namai“ (p. 8), bet tėvai gimę „Vilniuje, Vilna, Wilno“ (p. 7). Tarpinis būvis – o kurgi gimę ir kuria kalba kalbėjo R. Uz(ž)girio poetiniai tėvai? – rinkinyje skleidžiasi ir išraiškingu verlibru, talentingai perteiktu vertėju Mariaus Buroko, Dominyko Norkūno bei Edgaro Platelio, ir temų, vaizdinių bei struktūros lygmenimis. Čia esama tarp Lietuvos ir Amerikos, tarp Vilniaus ir kitų miestų, tarp autoriaus ir teksto, tarp žodžio ir buvimo. Matyt, dėl to ir namų Lietuvoje pojūtis nenusaldintas, nepersunktas melancholiško dūsavimo: namus, kaip ir save, verta priimti tokius, kokie jie yra – netobulus, bet be galo svarbius ir nuolat teikiančius erdvės tiek mastymui, tiek poezijai.

(Elžbieta Banytė)

PUBLICISTIKA IR DOKUMENTIKA

EMILIJOS DIENORAŠTIS, 1942–2015 M.: VIENOS EPOCHOS LIUDIJIMAS.

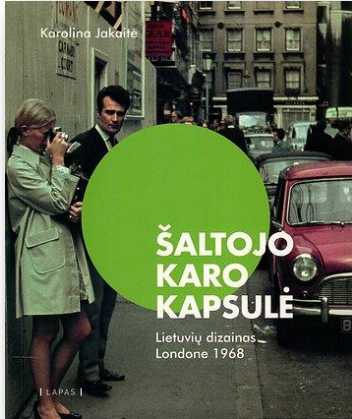
VILNIUS: TYTO ALBA, 2020

Mokytojos Emilijos daug metų rašytas dienoraštis, kuris aprėpia ilgą ir sudėtingą laikotarpį, gali būti skaitomas ne tik kaip tą laikotarpį liudijantis dokumentas, bet ir kaip gyvas, įtraukiantis pasakojimas apie žmogaus išgyvenimus. Dienoraščių autorė stengiasi būti sau pačiai iki galo atvira, nemeluoti ir nieko nepagražinti, įsiklausyti į save, atidžiai fiksuoti savo momentines būsenas ir nuotaikas. Šiame pasakojime daug autentiškai išreikštos aistros ir meilės gyvenimui su visomis jo apraiškomis – ir džiaugsmomis, ir nerimu. Visus jo išmėginimus autorė priima su dideliu stoviškumu, dienoraštyje apmaldomi ir patys stipriausi išgyvenimai. Ją gelbsti labai racionalus galvojimas, sveika nuovoka ir aiškus žvilgsnis į save pačią ir kitus. Šis dienoraštis yra iškalbingas aistrų ir gyvenimo laikinumo egzistencinis dokumentas, kurį parašė šviesus kultūros žmogus.

(Dainius Vaitiekūnas)

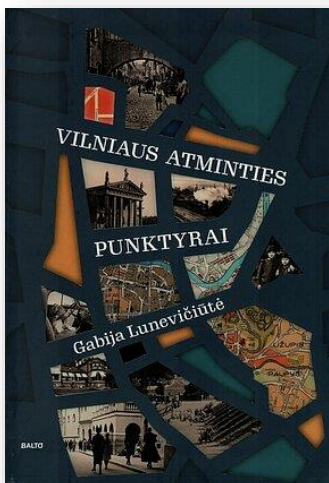
JAKAITĖ KAROLINA. ŠALTOJO KARO KAPSULĖ: LIETUVIŲ DIZAINAS LONDONE, 1968: VIENO PAVILJONO ISTORIJA. VILNIUS: LAPAS, 2019

Šioje studijoje pristatomas dizaino istorikės Karolinos Jakaitės tyrimas prasidėjo nuo tyrėjos aki patraukusios opartinės rūtos šakelės — Vaidilutės Grušckaitės sukurto ženkle, apie kuri 2008 metais klausiamas grafikas ir dizaineris Kęstutis Gvalda ištarė „Buvo kažkokia paroda Londone“. Pradėjusi domėtis ir tyrinėti, Jakaitė rekonstravo 1968 metų rugpjūtį Londono Earls Court parodų centre vykusios Sovietų Sąjungos pramonės ir prekybos parodos istoriją, visą dėmesį sutelkdama į Lietuvos paviljoną, kurio ekspozicijos koncepciją ir dizainą kūrė Tadas Baginskas, svarbiausias Jakaitės tyrimo herojus ir informantas. Gausiai tiek archyvine medžiaga, tiek 1968 metų Londono kasdienybę išsaugojusiomis Baginsko nuotraukomis iliustruota Jakaitės studija pagavia kalba ir smalsumą žadinančiomis istorijomis pasakoja, kas ir kaip buvo pristatoma parodoje, kokiais objektais ir produkcija buvo kuriamas tuometės sovietinės Lietuvos reprezentacinis vaizdas ir kokius laisvojo pasaulio vaizdinius išvydo tuometės parodos kūrėjai.

(Jūratė Čerškutė)

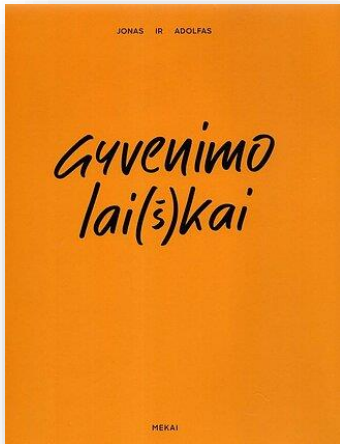
LUNEVIČIŪTĖ GABIJA. VILNIAUS ATMINTIES PUNKTYRAI. VILNIUS: BALTO LEIDYBOS NAMAI, 2020

Ši Gabijos Lunevičiūtės knyga atkreipia dėmesį ne tik į dvylika Vilniaus rajonų, bet ir leidžia išgirsti senųjų jų gyventojų balsus. Daugelį iš jų pavadintume miestiečio orumą išlaikiusiais inteligentais, tarpukario Lietuvos šviesuomenės palikuonimis, prisiliečiama ir prie daugiataučio miesto gyventojų išgyvenimų. Atidžiai parengtuose „Vilniaus atminties punktyruose“ dvylika subjektyvių istorijų neužgožia objektyvių faktų, leidžia pažinti, kaip keitėsi geopolitinė, urbanistinė Vilniaus padėtis, o taip pat kaip punktyriškai susikerta didieji įvykiai ir mažosios vilniečių trajektorijos.

(Neringa Butnoriūtė)

MEKAI JONAS IR ADOLFAS. GYVENIMO LAI(Š)KAI. [SUDARYTOJAS KĘSTUTIS PIKŪNAS]. VILNIUS: POST SCRIPTUM. LITTERA, 2019

Tai graži – skaitytojo estetinį pasitenkinimą ir smalsumą pamaloninanti knyga, kurios puslapius reikia susipjaustyti tam, kad būtų galima perskaityti garsiųjų brolių Meku, Jono ir Adolfo, laiškus, siųstus iš Amerikos savo mamai Elžbietai Mekienei į Semeniškių kaimą, Buginių paštą, Biržų rajoną, Lietuvos Tarybų socialistinę respubliką. Gaila, kad korespondencija vienakryptė, bet motinos atsakymus broliams ir žinias iš tėviškės galima numanyti skaitant vėlesnius laiškus. Meku epistoliarika, apimanti 1957–1995 metus, praktiškai visą Šaltąjį karą, nėra tik šeimos, perskirtos Antrojo pasaulinio karo ir skiriamos vandenyno, naujienų apykaita. Tai dviejų skirtingų pasaulių – laisvojo ir okupuotojo, Vakarų ir Rytų, kapitalizmo ir komunizmo sankirta, kurioje ryškėja Meku gyvenimo Amerikoje kasdienybė, kūrybiniai nusiteikimai, planai ir kūrybinio kelio trajektorija. Kaip ir nurodo pavadinimo dviprasmybė – tai ir laišškai, ir juose bei juos palydinčiose gausiose nuotraukose fiksuojami laikai, kurių rašytinė dokumentacija dar kartą į mūsų kultūros lauką gražina ne tik puikiai žinomą filmininką Joną Meka, bet ir Lietuvoje dar neatrastą jo jaunesnį brolių kino kūrėją ir režisierių Adolfą Meka, kuriam šiomet, rugsėjo 30-ąją būtų suėję 95-eri.

(Juratė Čerškutė)

Metų knygos rinkimai
2020

BALSAVIMAS

Už labiausiai patikusias knygas galima balsuoti iki 2021 m. vasario 18 d.

interneto svetainėje skaitymometai.lt,
elektroniniu paštu skaitymometai@lnb.lt
arba paštu, adresu:

„Metų knygos rinkimams“,

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo
biblioteka,

Gedimino pr. 51, LT-01109 Vilnius.

Daugiausia skaitytojų balsų surinkę
knygų autoriai bus apdovanoti
per Vilniaus knygų mugę
2021 metų vasarį.